

· O МЕТКА

· ПИХЕРУС

Літургія Церкви

Українська Греко-Католицька Церква
Патріарша літургійна комісія

2014

При підтримці
благодійної організації Renovabis

Архидієєй на Літургії

Хто хоч раз побував на Божественній Літургії, котру очолює єпископ, архиєпископ, митрополит чи патріарх, не міг не зауважити відмінності цього богослужіння від звичних парохіяльних служб навіть на великі празники. Літургія починається урочистою зустріччю єпископа, облаченням його в літургійні одежі посеред церкви, благословеннями на різні сторони світу й урочистим входом у святиню не на початку літургії, як це звичайно роблять священники, а під час співу третього антифону, коли зазвичай відбувається вхід з Євангелієм.

Навіть сам храм переображається для служіння архиєрейської Літургії. На місці звичного для наших церков тетраподу встановлюють особливе підвищення з єпископським сідалищем – амвон. Єпископа супроводжує повний церковний причет: священники, диякони, піддиякони. Богослужіння переповнене святковими піснеспівами, різноманітністю літургійних одеж та дійств.

Можна запитати: «Для чого всі ці незрозумілі комплікації? Хіба не можна зробити все простішим, зрозумілішим, ближчим для тих, котрі прийшли взяти участь у таїнстві спілкування Бога з людиною?» Відповіді на ці питання слід

шукати в самому Чині Літургії, зрозуміти її мову. Літургійні обряди промовляють до нас мовою краси і величі, котра виходить за межі нашого розумового сприйняття. Саме така мова є найбільш відповідною для того, щоб людина навчилася передавати відчуття зустрічі з Богом, з Тим, котрий приваблює своєю красою і водночас встановлює дистанцію своєю величністю. Саме цю глибокку дійсність стосунків людини з Богом намагається передати нам архиєрейська Літургія.

У цьому короткому тексті, звичайно ж, не вдасться розглянути всі особливості і значення архиєрейського служіння, тому ми зупинемося на одній із вступних частин літургії – облаченні архиєрея. Цей вступний обряд допомагає зрозуміти важливі аспекти всієї архиєрейської Літургії.

У певному сенсі служителю є іконою спасенної Христом через хрещення людини, котра в літургії входить у присутність Бога і постає у всій її наново віднайденій первісній красі. І саме літургійний одяг допомагає унаочнити цю невидиму духовну зміну, котрої ми набуваємо через хрещення, скріплення дарами Святого Духа і можливістю літургійного єднання з Господом.

Літургійний одяг зображає певну духовну невидиму дійсність. Він є знаком даної через хрещення нової благодаті, що перевищує первісну. Ми зодягаємося в самого Христа. Цей одяг стає виражальним засобом нової реальності віри,

здобуванням первісних шат нествореної Благодаті, якою є сам Бог. Погляньмо коротко на молитви, котрі супроводжують одягання риз єпископом, щоб краще уявити собі це на конкретному прикладі.

Вдягання **СТИХАРЯ** – прямої, без талії, не дуже широкої сорочки, з довгими до кисті руки і з вузькими зверху донизу рукавами – супроводжується такою молитвою:

«Нехай радіє душа твоя в Господі, бо Він одягнув тебе в ризу спасіння й одежею веселости одів тебе; немов на жениха поклав на тебе вінок і як невісту приоздобив тебе красою, милостивий Бог наш, якому слава, нині і повсякчас, і на віки віків».

Стихар є образом хрестильного одягу, одягу повернення втраченої через переступ чистоти і святості. Зодягнувшись у цей одяг, яким є сам Христос і перебуваючи в ньому, людина сповнюється радістю спасіння. Мир і радість є плодами нашого перебування в Христі і вони є також основою нашого богослуження в Новому Завіті. Християнство є радістю, оскільки воно народжує щасливу людину. Знання про Бога в Христі, про Христа, про Духа Святого, знання про «значення життя», знання про Христову перемогу, знання про вічне життя, про те, що смерть знищена перемогою дає нам підставу радіти. В оновленій Христом у хрещенні людині відновлюється її первісна краса і слава. Оновлена людина є подібною до подружжя, в якому чо-

ловік і жінка, їхні найкращі властивості поєднуються й актуалізуються в новому одному тілі, з'єднаному Христом.

Але Господь не лише оновлює людину через хрещення, Він теж забезпечує людину своєю благодаттю, аби ця оновлена людина могла добре виконувати роботу, до котрої вона є покликаною. Це дуже добре висловлене у молитві на одягання **ЕПІТРАХИЛЯ**:

«Благословенний Бог, що зливає благодать свою на архиєреїв своїх, як миро на голові, що спливає на бороду, бороду Арона, що спливає на краї одежі його».

Господь дає нам свою благодать з надлишком, так, щоб ми могли ділитися нею з іншими. Прийнявши її, подібно до Арона, котрий був речником Мойсея, треба передавати її нашим ближнім.

Посилаючи своїх учнів на проповідь у світ Господь наділяє їх силою для сповнення цього священного завдання, не залишає нас наодинці з проблемами світу і ставить нас понад звичайними людськими потребами:

«Благословенний Бог, що перепоясує тебе силою і вчиняє бездоганною дорогу твою, що скріплює ноги твої немов у оленя, і на висотах ставить тебе» – так звучить молитва на одягання єпископського **ПОЯСА**.

У всіх наших досягненнях і творах наших рук саме Господь є Тим, хто їх

направляє і нашими руками чинить величні діла, тому й говориться в молитву на одягання **НАРУКАВНИКІВ** саме про Господню силу і дію в нашому житті і задля нашого спасіння:

«Правиця Твоя, Господи, прослави-лася силою; права рука Твоя, Господи, знищила ворогів, і величністю своєї слави Ти погубив супротивників, завжди, нині і повсякчас, і на віки, віків. Руки Господні сотворили тебе й укріпили тебе; нехай Господь урозумить тебе і ти заповідей Його навчишся».

Особливим старанням саме архиєрея є проповідування Слова Божого і поширення його по всьому світі, саме тому і дається йому особливий одяг – **НАБЕДРЕНИК** – котрий означає меч духовний – слово боже. Ним він повинен перемагати сумнівні вчення і проповідувати правдивого Бога:

«Припояши меч твій до бедра твого, сильний красою твоєю і добротою твоєю; натягни лук і наступай, і пануй задля істини, лагідности і справедливости, а десниця твоя поведе тебе до перемоги».

Цю думку продовжує теж молитва на одягання **ВЕРХНЬОГО ОДЯГУ** архиєрея: **«Архиєреї твої зодягнуться в правду, і преподобні Твої вельми радітимуть».**

У літургійному дійстві архиєрей постає перед нами як **«образ Сина Божо-**

го, що залишив дев'ятьдесят дев'ять овець на горах і пішов відшукати одну, що загубилася; знайшов її і, взявши на свої рамена приніс її до Отця за своїм бажанням», як про це говорить молитва на одягання **ОМОФОРУ**.

На груди архиерей одягає дві **ПАНАГІЇ** і **ХРЕСТ**, котрі являють сердечне оновлення людини духом Божим готовність з цілого серця дбати про діла Христа-Царя, не покладатися лише на свої сили, але у молитві ділитися з Богом тим чим ти живеш і що для Його слави твориш:

«Серце чисте нехай створить у тобі Бог і духа правого нехай обновиць у нутрі твоєму ... Нехай серце твоє розповість лагідне слово, щоб ти говорив про твої діла цареві».

ХРЕСТ є унаочненням самовідречення і готовності йти за Христом: **«Коли хто хоче йти за мною, нехай відречеться себе, сказав Господь, візьме свій хрест і йде за мною»** (Мт. 16, 24).

Людина – первосвященник видимого всесвіту, кличе все створіння, щоб воно разом з ним прославляло Бога. І саме тому, архиерея вінчають особливим головним убором – **МІТРОЮ**, – говорячи при цьому:

«Славою і чєстю Ти увінчав його, Боже, а на його голову Ти поклав вінець з дорогоцінного каменю, славу і величність Ти покладеш на нього, бо Ти благословити меш його довготою днів».

Прослава Божа виносить нас поза себе і підносить понад жалюгідність нашого смутку і страждання. Вона ставить Бога в центр нашого життя. Незважаючи на нашу нікчемність, фізичну чи моральну, незважаючи на наші життєві потреби і переживання, що тяжать на нас, церква, братерство в Христі, кличе нас перш за все до радості в Господі, що є більший за всі наші пережиття.

Усе це, що було дароване архиєреєві і в його особі також всім вірним христової церкви, було дароване не як особистий дар для власного задоволення, але як дар для всієї церкви і світу. Світло проповіді нашого життя повинне світити **«перед людьми, щоб вони бачили добрі діла і прославляли Отця, що є на небі»**, як про це гарно словами Євангелія говорить молитва на передавання архиєреєві **СВІЧ** для благословення.

Архиєрей на літургії є образом кожного християнина, котрий стоїть перед обличчям Бога і віддав своє життя Йому на служіння. Цей образ щоразу, коли ми його бачимо повинен спонукати нас до правдивого життя в Христі і до проповіді Його небесного Царства.

